

KUVAUS TUNNISTAMISEN MENETTELYISTÄ

AMMATTILAISELLE: Näin tunnistat

Sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävän henkilön tunnistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen tehtävänä on tunnistaa asiakas ja potilas luotettavasti. Lisäksi ammattilaisen vastuulla on osallistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelua käyttävä asiakas ja potilas tunnistamiseen.

Tunnistamisella tarkoitetaan niitä keinoja, joilla varmistetaan, että oikea henkilö saa oikean hoidon, hoivan tai palvelun. Tunnistaminen on turvallisen hoidon, hoivan ja palvelun perusta ja olennainen osa asiakas- ja potilasturvallisuutta (17).

Lainsäädäntö velvoittaa

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (1) mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja että hänen vakaumustaan sekä yksityisyyttään kunnioitetaan.

Terveydenhuoltolain (2) perusteella terveydenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (3) mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään hoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja että hänen vakaumustaan sekä yksityisyyttään kunnioitetaan.

Asiakkaan ja potilaan rooli

Asiakkaalla ja potilaalla on merkittävä rooli tunnistamisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden on luotava edellytykset asiakkaan ja potilaan osallisuudelle ja heitä tulee rohkaista aktiiviseen rooliin tunnistamisessa (6). Tässä suosituksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttävästä asiakkaasta ja potilaasta käytetään nimitystä henkilö.

Organisaation oma ohjeistus

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä toiminta on dynaamista, monimutkaista ja kiireistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tarjoavatkin hedelmällisen maaston haastaville ongelmille, joista asiakkaan ja potilaan tunnistaminen voidaan nähdä yhtenä (4). Tällaiset ongelmat ovat monitulkintaisia ja kompleksisia vyyhtejä (5).

Jokaisen sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation on aiheellista laatia työntekijöilleen ohjeet potilaan ja asiakkaan tunnistamiseksi. Niitä voi tarkentaa eri yksiköiden erityispiirteitä vastaaviksi (6). Tunnistamisen oikeat menettelyt ja mahdollisten poikkeamien seuranta kuuluvat organisaation omavalvonnan piiriin. Esimiehet yksiköissä ovat vastuussa riittävän perehdytyksen ja oikeiden tunnistamismenettelyjen käytöstä.

Tunnistamiseen liittyvät riskialueet ovat erilaisia riippuen toimintayksiköstä, joita ovat esimerkiksi avo-, pitkäaikais- ja kotihoito, hoiva, asumispalvelut, lastensuojelu, päihdepalvelut, psykiatrinen hoito ja lasten yksikkö tai aikuisten ajanvarauspoliklinikat ja vuodeosastot.

Virheet ovat vältettävissä

Tunnistamiseen liittyy virhemahdollisuuksia. Henkilön virheellinen tunnistaminen voi aiheuttaa merkittävää haittaa tai epämukavuutta, erityisesti silloin, kun väärä tieto on lähtökohtana annettavalle hoidolle (7). Henkilön virheellinen tunnistaminen aiheuttaa edelleen lääkitys- ja nesteytysvirheitä, vääriä tutkimuksia sekä väärälle henkilölle suoritettuja leikkaustoimenpiteitä (6).

Virheellisen tunnistamisen on katsottu olevan juurisyyinä useisiin vaaratapahtumiin (6). Esimerkiksi Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan, lähes kolmasosassa ilmoitetuista säteilyn käytön haittatapahtumista juurisyyinä oli virheellinen tunnistaminen (8). Onneksi on olemassa keinoja, joilla tätä riskiä voidaan selkeästi vähentää (6). Näitä ovat muun muassa yksityisyydensuojasta huolehtiminen ja tietosuojat, tietoisuus tunnistamisen periaatteista ja menettelyistä, toimintayksiköiden erityispiirteiden tunnistaminen, lääkkeenannon yhteydessä tapahtuvan tunnistamisen korostaminen sekä puhelimitse ja etäpalveluja käyttävän henkilön tunnistamisen luotettavuus.

Tieto- ja yksityisyyden suoja

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tulee varmistaa henkilön tietosuojat ja yksityisyyden suoja sekä huolehtia siitä lainsäädännön velvoittamalla tavalla (9). Tunnistamisen yhteydessä on huolehdittava henkilön tietosuojasta ja yksityisyyden suojasta esimerkiksi potilashuoneessa, jossa on muita potilaita (10) (11). Potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (12) säädetään terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta laatia ja säilyttää potilasasiakirjat sekä pitää salassa niihin sisältyvät tiedot. Terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen henkilön tai perheen yksityistä tietoa, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeenkin (13) (14). Myös Sosiaalihuoltolaki (15) sekä Sosiaalihuollon asiakaslaki (16) korostavat yksityisyyden suojan merkitystä.

Tunnistamisen periaatteet ja menettelyt

Tunnistaminen on turvallisen hoidon, hoivan ja palvelun perusta sekä olennainen osa asiakas- ja potilasturvallisuutta. Tunnistamalla varmistetaan, että oikea henkilö saa oikean hoidon, hoivan tai palvelun (17).

- Sosiaali- ja terveystalveluja käyttävän henkilön tunnistaminen on jokaisen työntekijän vastuulla, ja jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen vastaa siitä, että kyseessä on oikea henkilö jokaisessa hoidon, hoivan tai palvelun vaiheessa (6).
- Tunnistaminen on tehtävä aina sosiaali- ja terveystalveluissa tapahtuvan kontaktin yhteydessä (6).
- Tunnistaminen tapahtuu aina, kun se on mahdollista, yhteistyössä tunnistettavan henkilön kanssa (6).
- Erityistä huomiota tunnistamiseen on kiinnitettävä vastuun siirtyessä toiseen yksikköön, lääkehoitoa toteutettaessa, ennen näytteenottoa, toimenpidettä tai tutkimusta.
- Henkilön huoneen tai vuoteen numeroa ei tule käyttää tunnistena (17).
- Tunnistaminen ei saa perustua siihen, että joku toinen on jo henkilön tunnistanut (17), ja henkilöllisyys varmistetaan myös silloin, kun kyseessä on henkilökunnan tuntema henkilö (6).

- Valokuvallisen henkilöllisyystodistuksen käyttö tunnistamisen varmistamisessa on erityisen suositeltavaa esimerkiksi silloin, kun asiakkaan kognitiivinen toimintakyky on alentunut tai toimitaan asumispalveluyksiköissä tai kotihoidossa.
- Tunnistamisen haasteet tulee huomioida. Haastavia tunnistamisen tilanteita voi syntyä, jos henkilöllä on esimerkiksi kielellisiä häiriöitä (mm. afasia), kuulo- tai näkövamma, muistisairaus, kyseessä on lapsipotilas tai kun henkilö ei ole muutoin kykenevä huolehtimaan itsestään tai henkilö on ulkomaalainen, eikä hänellä ole henkilötunnusta (4).
- Lisäksi tunnistamisessa tulee ottaa huomioon toimintayksiköiden erityispiirteet, joita käsitellään seuraavaksi.

Avohoitokontakti tai vastaanotto

Henkilö tunnistetaan aina kahta lähdettä käyttäen (6):

- Henkilö tunnistetaan sekä ilmoittautuessa että vastaanottohuoneessa vastaanoton alkaessa.
- Pyydetään henkilöä kertomaan nimensä ja henkilötunnuksensa (6)
- Tarkastetaan henkilötunnus kuvallisesta henkilökortista, passista, ajokortista tai Kela - kortista (17).
- Tarvittaessa kysytään tarkentavia kysymyksiä, kuten osoitetta (18) tai puhelinnumeroa.
- Tietojen yhdenmukaisuus varmistetaan asiakas- ja potilastietojärjestelmistä.
- Tiedot voidaan pyytää omaiselta, läheiseltä tai saattajalta vain siinä tapauksessa, että henkilö ei pysty niitä itse antamaan (18).

Sairaala tai muu laitospäinen toimintayksikkö

Henkilön tunnistamiseksi suositellaan käytettävän henkilötietoranneketta (ID-ranneke) (6) (18)

Henkilötietorannekkeen laitto:

- Kun ranneke on käytössä yksikössä, se on laitettava jokaiselle (17) (18).
- Kun henkilölle laitetaan henkilötietoranneke, henkilöllisyys tarkistetaan aina kahta lähdettä käyttäen (6). Ammatilainen kertoo henkilölle rannekkeen merkityksestä ja osallistaa hänet tunnistamisen varmistamiseen. Tämä tapahtuu siten, että henkilö itse tarkistaa rannekkeen tiedot ja kertoo täsmäävätkö tiedot.
- Joissain uusimissa tietojärjestelmissä henkilötietoranneke sisältää myös hoitjakson määrittävän koodin (QR-koodi). Tällöin ranneke on hoitjakso- ja paikkakohtainen ja ranneke on vaihdettava esimerkiksi vuodeosaston vaihtuessa. Kyseistä koodia ei pidä sekoittaa potilaan tunnistukseen käytettävään henkilötunnuksen viivakoodiin, ja tällaisissa tilanteissa on oltava selkeä ohjeistus siitä, mitä koodia potilasrannekkeesta luetaan ja käytetään missäkin tilanteessa. Henkilötietoranneketta vaihdettaessa tai esimerkiksi siirtotilanteessa henkilö tunnistetaan samalla tavalla kuin ranneketta ensimmäistä kertaa laitettaessa. Henkilön tunnistamisen apuna voidaan käyttää myös biotunnistetta, esimerkiksi sormenjälkeä (4) (6).
- Tajuttoman ja tunnistamattoman henkilön tullessa hoitoon, etsitään mahdollisia tunnistetietoja esim. vaatteista. Mikäli henkilöä ei kyetä tunnistamaan luotettavasti, laitetaan hänelle ranneke, jossa on oletettu sukupuoli sekä tilapäinen henkilötunnus (18). Henkilöä hoidetaan tilapäisellä henkilötunnuksella, kunnes hänet on tunnistettu

poliisiin, muun viranomaisen tai omaisten toimesta. Tunnistamisen jälkeen henkilön hoidossa syntyneet tiedot liitetään potilastietojärjestelmään.

- Yksikkökohtaisesti voidaan arvioida kahden rannekkeen tarvetta, esimerkiksi vastasyntyneen tai leikkauspotilaan kohdalla. Vastasyntyneen tunnistamisen varmistamiseksi voidaan käyttää lisäksi äidin tunnistetiedot sisältävää ranneketta.

Henkilötietorannekkeen käyttö:

- Jos henkilö pystyy kommunikoimaan, pyydetään häntä kertomaan nimensä ja henkilötunnuksensa. Saatuja tietoja verrataan rannekkeeseen (4).
- Jos mahdollista, henkilöllisyys varmistetaan sähköisesti lukemalla rannekkeen viivakoodi tms. tunnistetieto esim. suoraan potilastietojärjestelmään (17) tai muulla sähköiseen tunnistamiseen soveltuvalla järjestelmällä.

Näytteenotto tai tutkimustoimenpide

Henkilön tunnistamiseen näytteenoton tai tutkimustoimenpiteen yhteydessä kuuluu kaksi vaihtetta:

1. Henkilö tunnistetaan samaksi henkilöksi, jolle tutkimukset on tilattu (18). Tehtävä tutkimustoimenpide tarkistetaan myös henkilöltä itseltään.
2. Näyte tai tutkimus merkitään sen henkilön tunnisteella, jolta se on otettu (17) (18).

Henkilön tunnistaminen on tehtävä joka kerta hänen siirtyessään tutkimuspisteestä tai näytteenotosta toiseen, esimerkiksi verinäytteenotosta röntgentutkimuksiin. Ennen näytteenottoa ammattilainen varmistaa, että tutkimuspyynnössä oleva nimi ja henkilötunnus vastaavat henkilötietoja. Henkilötiedot varmennetaan aina kahta lähdettä käyttäen (18). Näitä periaatteita on syytä käyttää myös ennen toimenpidettä ja kuvantamista. Nimi ja henkilötunnus tulee kysyä, vaikka henkilö kutsuttaisiin nimellä näytteenottohuoneeseen.

Tunnistaminen lääkkeenannon yhteydessä

Ennen lääkkeenantoa varmistetaan, että oikealle henkilölle annetaan oikea lääke. Henkilö tunnistetaan kahta lähdettä käyttäen.

- Oikea lääke varmistetaan tunnistamalla lääke pakkauksesta tai kuvien avulla ja vertaamalla, että lääke, lääkemuoto, vahvuus ja annos täsmäävät lääkemääräykseen. Lääkettä annettaessa varmistetaan, että oikea henkilö on saamassa oikean lääkkeen, oikealla annoksella, oikeaan aikaan ja oikealla tavalla annettuna (19).
- Henkilölle kerrotaan mitä lääkettä ollaan antamassa ja miten, jotta henkilö voi myös itse voi varmistua lääkehoidon oikeellisuudesta.

Puhelimessa tapahtuva tunnistaminen

Asioidessa puhelimitse henkilö tulee tunnistaa samojen periaatteiden mukaisesti aina kahta lähdettä käyttäen. Henkilöä pyydetään kertomaan nimensä ja henkilötunnuksensa. Lisäksi tehdään tarkentavia kysymyksiä asiakas- ja potilastietojärjestelmän tietoja hyödyntäen, esimerkiksi henkilön osoitetiedot voidaan tarkistaa. Jos henkilöllisyydestä herää vielä

epäily, voidaan tehdä esimerkiksi takaisinsoitto järjestelmästä löytyvään puhelinnumeroon (20).

Etäpalvelut ja sähköinen tietojen käsittely

Etäpalveluilla tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa sitä, että henkilön palvelu perustuu esimerkiksi videon välityksellä verkossa tai älypuhelimella välitettyihin tietoihin ja dokumentteihin (21). Etäpalveluita käytettäessä sekä henkilön että ammattilaisen tunnistautumisen on tapahduttava luotettavasti. Etäpalveluiden yhteydessä henkilön tunnistamisen on perustuttava luotettavaan menetelmään, kuten vahvaan tunnistamiseen verkkopankkitunnusten avulla. Tunnistamiseen käytetty menetelmä pitää pystyä todentamaan jälkikäteen. Tunnistamisen tapa kirjataan asiakas- ja potilastietojärjestelmään (22). Kun henkilön tietoja käsitellään sähköisissä järjestelmissä, käytetään hakuena aina henkilötunnusta, joka luetaan mieluiten sähköisesti esimerkiksi henkilöllisyystodistuksesta.

PALVELUJEN KÄYTTÄJÄLLE: Näin osallistut tunnistamiseesi

Tunnistaminen on toistuvasti tehtävä henkilöllisyyden varmistus sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tunnistaminen on tehtävä, vaikka ammattilainen tuntisi sinut ennestään. Tunnistamalla varmistetaan, että juuri sinä saat oikean hoidon, hoivan tai palvelun (17) ja että tietosi tallentuvat oikein asiakirjoihin. Tunnistaminen on turvallisen hoidon, hoivan ja palvelun perusta ja olennainen osa asiakas- ja potilasturvallisuutta (17).

Jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen on vastuussa asiakkaan ja potilaan tunnistamisesta (6). Myös sinä itse osallistut tunnistamisesi varmistamiseen vahvistamalla henkilöllisyytesi (4) (6). Henkilöllisyytesi kuuluu varmistaa aina, kun käytät palveluja, sinulle ollaan tekemässä tutkimusta, hoitotoimenpidettä, antamassa lääkettä tai olet siirtymässä palvelusta toiseen (4) (6). Myös silloin, kun hoitoa, hoivaa tai palveluja annetaan kotona, sinut tulee tunnistaa. Sinua hoitavan ammattilaisen tulee myös aina esitellä itsensä.

Tunnistaminen tehdään toistuvasti, useita kertoja päivässä ja eri tilanteissa. Sinun vastuullasi on omalta osaltasi ja kykyjesi mukaan osallistua tunnistamiseen

Tunnistamisessa henkilötiedot varmistetaan aina kahdella tavalla

1. Sinulta kysytään, kuka olet.
2. Tiedot tarkistetaan henkilöllisyystodistuksesta, henkilötietorannekkeesta tai muulla sinut yksilöivällä tavalla.

Tunnistaminen

- Varaudu osoittamaan henkilöllisyytesi aina palveluja käyttäessäsi ja pidä tunnistamista helpottavat tiedot, kuten henkilöllisyystodistus esillä tai helposti saatavilla.
- Kerro nimesi ja henkilötunnuksesi itse (4) (6) (18). Näin varmistetaan, että kyseessä on varmasti oikea henkilö.
- Sairaalahoidossa ollessasi sinulla tulee olla henkilötietoranneke (ID-ranneke), jota käytetään osana tunnistamisen varmistamista (18).

- Tunnistamiseen voidaan käyttää myös biotunnistetta, esimerkiksi sormenjälkeä (4) (6).

Henkilötietoja kysytään aina ensisijaisesti sinulta. Jos sinulla ei ole mukana henkilöllisyyttä varmistavia asiakirjoja, et muista tai et pysty vastaamaan, voi tiedot näissä tapauksissa varmentaa myös omainen, läheinen tai saattaja (18). Tunnistaminen on olennaista myös esimerkiksi ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja kotihoidossa ja sosiaalihuollon palveluissa.

Ilmoita välittömästi henkilökunnalle,

- jos henkilöllisyyttäsi ei varmisteta ennen asiointia, näytteenottoa, toimenpidettä, tutkimusta tai esimerkiksi lääkkeitä annettaessa.
- jos epäilet, että sinut on tunnistettu väärin tai asiakas- tai potilastiedoissasi, esimerkiksi henkilötietorannekkeessa, on väärän henkilön tietoja. (6)
- jos olet sairaalassa, eikä sinulla ole henkilötietoranneketta. Älä myöskään poista ranneketta ilman lupaa (23).

Etäpalvelut

Etäpalveluilla tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa sitä, että henkilön palvelu perustuu esimerkiksi videon välityksellä verkossa tai älypuhelimella välitettyihin tietoihin ja dokumentteihin (21). Etäpalveluissa ja esimerkiksi puhelimesta tapahtuvissa kontakteissa tunnistamisesi tapahtuu samoin periaattein kahta lähdettä käyttäen. Sinulle voidaan myös esittää tarkentavia lisäkysymyksiä, joilla henkilöllisyydestäsi varmistutaan. Etäpalveluissa suositetaan vahvaa tunnistautumista, joka tapahtuu pankkitunnusten avulla (22). Myös ammattilaisen tulee tunnistautua sinulle luotettavasti.

Älä epäröi kysyä, mikäli olet epävarma tai sinulla on kysymyksiä tunnistautumiseesi liittyen!

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus 1.12.2021

Kuvaus päivitetään vuonna 2023.

Lähdeluettelo

1. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 4§ 1 mom. Luettu: 13.8.2021. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>.
2. Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 8§ 1 mom. Luettu: 13.8.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>.
3. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3§ 2 mom. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>.
4. Ferguson Caleb, Hickman Louise, Macbean Claire & Jackson Cebra 2019. The wicked problem of patient misidentification: How could the technological revolution help address patient

- safety? Journal of Clinical Nursing Vol 28, issue 13-14. Luettu: 14.12.2020. Saatavilla: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/jocn.14848>.
5. Vartiainen Pirkko & Raisio Harri 2020. Johtaminen kompleksisessa maailmassa. Viisautta pirullisten ongelmien kohtaamiseen. Gaudeamus.
 6. WHO Collaborating Centre for Patient Safety Solutions 2007. Patient Identification. Patient Safety Solutions, volume 1, solution 2. Luettu: 1.12.2020. Saatavilla: <https://www.who.int/patientsafety/solutions/patientsafety/PS-Solution2.pdf?ua=1> .
 7. Lippi Giuseppe, Chiozza Laura, Mattiuzzi Camilla & Plebani Mario 2017. Patient and Sample Identification. Out of the Maze? Journal of Medical Biochemistry 36 (2):107-112. Luettu:14.12.2020. Saatavilla: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5471642/> .
 8. Tarkiainen T, Haapea M, Liukkonen E, Tervonen O, Turpeinen M & Niinimäki J 2020. Adverse events due to unnecessary radiation exposure in medical imaging reported in Finland. Radiography, vol 26 issue 4, E195-E200. Luettu 4.12.2020. <https://doi.org/10.1016/j.radi.2020.02.002>.
 9. Tietosuoja laki 1050/2018, 29§. Luettu: 13.8.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>.
 10. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä 559/1994, 16§,17§. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>.
 11. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3§,13§. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>.
 12. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 17§. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>.
 13. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994,17§. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559> Luettu: 3.5.2021.
 14. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, 20§, 22§, 23§. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621> Luettu: 3.5.2021.
 15. Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>.
 16. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812> .
 17. Hotus 2015. Hoitotyön tutkimussäätiö. Hoitosuositus. Potilaan ohjaus laboratorionäytteenottoon. Luettu: 5.10.2020. Saatavissa: <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/naytteenotto-hs-lyh.pdf>.
 18. Hotus 2021. Hoitotyön tutkimussäätiö. Hoitosuositus. Onnistu laboratorionäytteissä - suositus tutkimusten valinnasta, potilaan tunnistamisesta ja ohjaamisesta. Luettu: 8.10.2021. Saatavilla: <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2021/06/netti-hoitosuositus-onnistu-laboratorionaeytteissae.pdf>.

19. STM 2021. Sosiaali- ja terveysministeriö. Turvallinen lääkehoito. Opas lääkesuunnitelman laatimiseen. Emilia Laukkanen ja Päivi Ruokoniemi (toim.) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8682-4>.
20. STM 2004. Sosiaali- ja terveysministeriö. Terveyskeskus toimivaksi. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen kenttäkierroksen raportti 2004:13. Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504224141>.
21. Valvira 2021. Potilaille annettavat terveydenhuollon etäpalvelut. Luettu: 19.10.2021. Saatavilla: https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/yksityisen_terveydenhuollon_luvat/potilaille-annettavat-terveydenhuollon-etapalvelut .
22. Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 617/2009. Luettu: 3.5.2021. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090617>.
23. Åberg Anna 2019. ID-band. Vårdhandboken -palvelussa. Saatavilla: <https://www.vardhandboken.se/arbetssatt-och-ansvar/ansvar-och-regelverk/identifikation/id-band/> Luettu: 1.12.2020.